

Narratives sobre la mort

La mort forma part de la vida de l'individu i és un fet determinant per a ell. Tot ésser humà pel fet de néixer té un final segur, per la qual cosa és un esdeveniment que implica la mort física de la persona. Louis-Vincent Thomas (1993) estableix la diferència entre la mort biològica i la mort social. La mort biològica es considera a partir de la valoració d'uns signes clínics que són determinants en l'esmentat cessament biològic, mentre que la mort social es produeix quan una persona deixa de pertànyer al seu grup social i el seu record desapareix.

A l'Escola Universitària d'Infermeria de la Universitat de Barcelona (EUE. UB) a l'assignatura de pràctiques de tercer curs, es treballa el tema de la mort a través d'un seminari impartit en tres hospitals de nivell III. Els testimonis que aquí es presenten són dels cursos acadèmics 2009 a 2012. L'objectiu del seminari és que els qui participen expressin els sentiments i vivències de les seves morts esdevingudes tant en l'entorn hospitalari com en el sociofamiliar perquè puguin analitzar com construeixen les pròpies pèrdues.

Direcció publicació:

Diana Marre, Nadja Monnet i Beatriz San Román

Continguts d'aquest número:

María Getino Canseco

Imatges:

Vega Cillero

Coordinació:

Bruna Álvarez i Victòria Badia

Documentació:

Anaïs Vidal

Traducció:

Bruna Álvarez i Victòria Badia

Difusió:

Maria Galizia

Subscripció i contacte:

gr.afin@uab.cat

ISSN: 2013-2956

Afin

Grupo de Investigación

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

Amb el suport de:

Amazones

Si bé aquests testimonis estaven pensats per millorar futurs seminaris, es presenten en aquest article per donar a conèixer l'interès, la preocupació i la gestió que fan els qui estudien infermeria del tema de la mort, la qual cosa pot ajudar a altres persones a reflexionar-hi.

Com es construeixen les morts en l'entorn social

En el discurs sobre com la nostra societat interpreta la mort, les persones participants solen considerar que socialment és vista com un tema tabú, negada, considerada a llarg termini i que no s'accepta. En general, no pensen ni parlen d'ella a pesar que és un esdeveniment universal. Si bé existeix la clara percepció que han de morir, això no vol dir que ho prevegin immediatament, sinó a llarg termini. La idea general és que no ens ha d'ocórrer a *nosaltres*, encara que sí *als altres*. Així, quan hi ha amenaça de mort per una malaltia maligna, sol ser incompresa i no acceptada encara que la societat tolera menys una mort anticipada que una tardana, la qual està més assumida i se la considera el final del cicle vital.

Socialment, se sent més una mort prematura que una en edat madura, malgrat no estar directament relacionada amb el sentiment de pèrdua i

dol. La societat percep la mort d'una manera diferent quan és una mort pronosticada i anunciada per una malaltia crònica, maligna..., que una sobtada i inesperada per un infart, accident, etc. La primera ha estat durant anys la mort que es donava amb major freqüència i era desitjada perquè permetia al moribund arreglar els seus assumptes i acomiadar-se dels éssers estimats. En el cas de la segona, és la mort preferida en l'actualitat quan la desitgem personalment per a nosaltres, encara que no per als familiars. Aquesta manera de morir és inesperada, les persones moren allunyades dels seus i en qualsevol lloc, la qual cosa impedeix als familiars tenir cura del moribund, i sol tornar-la una mort traumàtica i no desitjada. En l'actualitat, les morts esperades solen esdevenir a l'hospital ja que els domicilis, sobretot en l'àmbit urbà, no estan preparats per rebre al moribund.

Totes les societats construeixen, a partir de les seves creences, signifi-

cacions i valors, la seva interpretació cultural del fet de morir. Els aprenentatges sobre la mort són adquirits en la infància i és el grup de pertinença el que en determina l'aprenentatge, així com el moment històric que ens toca viure. En general, les persones participants en el seminari tenen clar que a l'època dels seus pares la mort estava organitzada socialment i a ells no se'ls va ocultar. No obstant això, consideren que els seus pares han actuat d'una altra manera, *m'ho van amagar per intentar protegir-me*. Una de les participants assenyala que quan era petita no la van informar de la mort de la seva tia: *a la meva tia me la van amagar*. Una altra estudiant descriu la mort de la seva sogra com *una negligència mèdica* per la qual cosa sent que ha de *demonstrar que ho van fer malament*. Aquestes vivències solen dificultar el procés del dol perquè l'allarguen més de l'habitual i, en ocasions, es requereix d'ajut professional.

Representacions de les morts en l'entorn hospitalari

Per als/les estudiants del seminari, l'inici de les pràctiques en hospitals de nivell III, amb l'entrada a les unitats, sol ser una situació molt estressant per les expectatives sobre el que realment succeirà a la pràctica. Les primeres setmanes són de gran nerviosisme, per la qual cosa qualsevol situació límit encara els pertorba més.

La percepció de la primera mort en l'àmbit hospitalari té lloc, per a alguns estudiants, amb les primeres pràctiques i fins i tot n'hi ha alguns pels quals és la primera mort que veuen. Quan presencien la mort d'un pacient, solen pensar que en ser un esdeveniment previsible no els impacta, tot i que en alguns casos els afecta molt, quedant-se amb la imatge del mort durant dies. El que sol impressionar-los quan entren a l'habitació del pacient a realitzar una higiene, controls habituals o altres activitats, és trobar-se que el malalt acaba de morir o s'es-

A passeig amb l'àvia

tà morint en aquell moment. Aquestes situacions imprevistes els fan sentir impotents i inútils per poder detectar el que està passant.

Quan els/les estudiants estableixen llaços afectius amb els malalts, és quan senten la seva mort i els cos-

Comiat

ta més *controlar* els seus sentiments. També quan moren persones joves o que els recorden morts properes, solen sentir-se commoguts i *emportar-se a casa* aquestes morts. El dilema amb el qual es troben és el següent: és millor parapetar-se i no emportar-

se res a casa o bé participar amb els familiars, si sorgeix, del sentiment de dolor? Aquest és un tema que es posen en qüestió en tots els seminaris al llarg dels diferents períodes de pràctiques.

La resposta que reben d'algunes infermeres és que a elles també els afecta i impacta la mort dels malalts, unes vegades més que altres. El record de les seves pràctiques i de les primeres morts els recorda situacions similars a les de les estudiants, però no sempre és el mateix. Quan porten uns anys de professió, compten amb major capacitat per ordenar les seves emocions i tenir records entranyables cap als pacients que han tractat, evitant que les seves morts pertorbin la seva vida familiar i social. El consell d'altres professionals és que posin una barreira als seus sentiments per no sofrir i no emportar-s'ho a casa. Ambdues respostes plantegen diferents conductes per afrontar la mort que deriven en l'acceptació o rebuig d'aquesta. El dilema radica que una mort mal gesti-

onada porta a processos de dol que, si no es gestionen, afecten l'individu i el seu entorn.

En ocasions quan una persona està en una etapa terminal sol fer preguntes com: em moriré? Aquesta pregunta és clara i concisa, però la resposta sol ser: *no pensi en això, tots ens morim un dia, o bé no passa res*. Aquestes respostes no responen a la pregunta i el pacient s'adona que hom l'està evadint. És millor esbrinar què és el que realment vol saber i li preocupa. Iniciar una sèrie de preguntes entorn de: què és el que sap? o què vol saber de la seva malaltia?, ajudarà a esbrinar què és el que realment coneix de la seva malaltia i poder aclarir o reforçar la informació.

Les primeres morts a l'hospital solen quedar gravades per sempre, ocasionant un gran impacte. Factors com l'edat, el diagnòstic, la manera de morir, la relació establerta amb el malalt i els seus familiars, així com el grau d'implicació en el procés, són viscuts

en primera persona i amb responsabilitat. Per això, encara que tinguin ganes de plorar, solen reprimir-se per complir amb el seu rol de suport i ajuda. Alguns/es estudiants relaten que ploren amb els familiars encara que qüestionant-se *si és el millor*. En preguntar-los com se sentien després, la resposta general era que més tranquils i que sentien els familiars amb major confiança i més propers.

Representacions de les morts en l'entorn familiar

L'aprenentatge adquirit des de la infància determina els comportaments davant les pèrdues i les morts. El grup familiar i l'entorn social són els transmissors d'aquest aprenentatge. Les primeres morts en l'àmbit familiar que més recorden la majoria dels/de les estudiants solen ser les dels avis. Aquestes acostumen a esdevenir quan són petits o a la pubertat. En general, manifesten estar molt units als seus avis, tenen una relació molt directa

amb ells i la seva pèrdua sol ser dolorosa i no la comprenen. El temps de dol pot estar encara present i la durada és indeterminada.

Un altre comportament que els afecta és que els seus pares no els avisen ni els deixen que vegin el seu avi, àvia o un altre familiar proper ni que vagin al seu enterrament amb la idea de *protegir*, argumentant que *no volen que sofreixin*. Aquesta actuació els crea una situació d'impotència perquè no han tingut la possibilitat de decidir i, alhora, posteriorment, no poden tractar-ho amb els seus pares perquè es neguen a parlar del tema. Les edats a les quals no són consultats pels pares oscil·len entre els 5 i els 14 anys arribant fins als 16 i 18 anys. A aquesta idea protectora s'hi afegeix la de no tractar el tema de les morts que esdevenen en l'entorn familiar.

Hi ha relats en els quals la mort dels avis és anunciada i parlada conjuntament amb els pares, la qual cosa els permet viure-la com un esdeveniment

A la maresma

integrat en la seva vida quotidiana i recordar-ho com una experiència positiva, en tant que han pogut fer un procés de comiat i dol. Per a un dels estudiants, la seva àvia se'n va anar al llit bé una nit i

Grup I

l'endemà estava morta però, tot i ser un nen, la va voler veure i la va poder besar i tocar.

Les morts de germans, nebots, amics a edats de la infància i la joventut solen ser rebudes d'una manera traumàtica i els costa molt d'acceptar-les. Aquestes morts tampoc són socialment admeses perquè hom consi-

dera que interrompen el cicle vital de l'individu i és un sofriment i una pèrdua que deixa un buit irreparable en el medi familiar.

El tema de la mort, de com la vivenciem i responem a ella està relacionat amb els processos de dol viscuts i la manera de gestionar les nostres pèrdues i dols personals.

Per això, quan al final del seminari es demana als qui han participat que ressenyin què és el que els ha aportat, en general senyalen que els ajuda a expressar les seves emocions de por i incertesa davant la situació de mort. Tot i que els afecta el que diuen les persones amb qui comparteixen el seminari, els enriqueix i consideren que *han expressat coses boniques i positives amb els altres*, al mateix temps que comproven que presenten un dolor comú per la qual cosa solen valorar positivament l'experiència i se senten més capaços d'expressar els seus sentiments en possibles situacions de mort.

Alguns assenyalen que els ha permès de saber que hi ha altres persones que pateixen situacions similars, la qual cosa els fa sentir-se més units. A més, assenyalen haver pogut comprovar que la mort no ha de ser necessàriament un tabú si se l'accepta i que compartir el dolor no és una debilitat si es respecta i hi ha una identificació amb qui narra la seva història. Això els ajuda a considerar que han d'assumir més conscientment les morts i que sempre s'aprèn quelcom de nou quan s'aprèn a resoldre un tema personalment.

Cal assenyalar també que valoren la possibilitat de saber que els dols poden ser resolts, ja que tot té un perquè, la qual cosa permet una millor gestió de les emocions així com també un aprenentatge del treball dels sentiments a través de la comunicació.

PER REFLEXIONAR

Els/les estudiants se senten tan sobrepassats quan un pacient està morint que solen demanar que se'ls doni una fórmula *quasi màgica* per solucionar el desbordament dels seus sentiments i la possibilitat d'ajudar el malalt i els familiars d'una manera íntegra i professional. Una de les idees inicials se centra en creure que si no controlen la situació és que no es comporten com a veritables professionals. Com que es troben en període de formació, alguns es qüestionen, cas que la situació es mantingui, si seguir o no amb els estudis.

En l'entorn familiar, els interlocutors consideren que l'acomiadament dels familiars i persones properes és necessari per poder tenir un record agradable sense traumatitzar-se per elles i per tractar la mort com una cosa natural i que forma part de l'entorn.

De la mateixa manera que als nens se'ls inclou en les accions quotidianes familiars, davant la mort el comportament hauria de ser similar, donant-li un traç *normalitzat*, informant-ne i consultar-los per a que puguin decidir, si és el seu desig, acomiadar-se i recordar els seus éssers estimats d'una manera saludable.

Els sentiments de culpa estan entroncats amb els nostres aprenentatges primerencs de la infància i afloren en moments de *difícil control*.

Solem aferrar-nos al sentiment de culpabilitat sense acceptar la pèrdua de persones significatives en la nostra vida. El problema resideix en què seguim allunyant la mort del nostre *fer* quotidià i ens manquen recursos per afrontar-la quan se'ns presenta.

Dones II

PER LLEGIR

Canseco, M. (2012)
La Espera: Construcción social de la muerte en el mundo de los cuidados paliativos
 Barcelona: Laertes

El llibre que tracta de les vivències que tenen els pacients, portadors d'una malaltia de càncer en fase ter-

minal; dels seus cuidadors principals (els familiars propers) i dels professionals que ofereixen una atenció pal·liativista a ambdós col·lectius. Transitar pel món de les cures pal·liatives és un fet pel qual passen aquests malalts i familiars que els mostra, a mesura que avança la malaltia, una realitat difícil d'afrontar i gairebé sempre, acceptar. El tema de la mort és una realitat present en la consciència de les persones, aparentment, perquè a la realitat és quelcom amb el que no comptem i que apartem en la nostra trajectòria diària, ja que pertany, en última instància, als altres. Solem viure aliens a ella, tant socialment com individualment.

Heath, I. (2008)
Ayudar a morir
 Buenos Aires, Madrid:
 Katz Editores

Per què són tan poques les persones que tenen el que es qualificaria com una bona mort? I, abans que res: què és una

bona mort? Quina manera de morir volem per a nosaltres i per als nostres éssers estimats? *"Compruebo que para muchos una buena muerte es aquella en la que el moribundo puede controlar el proceso y morir con dignidad y calma, y todos los que lo rodean se sienten privilegiados, en cierta forma enriquecidos por la situación"*. Tanmateix, aquestes morts són poc comunes. Són molts més els que són objecte de grapeig i manca de respecte, els que queden sumits en el sofriment. Morir és difícil. També és difícil ser metge: presenciar cada dia l'agonia i prendre consciència una i altra vegada dels límits de la ciència.

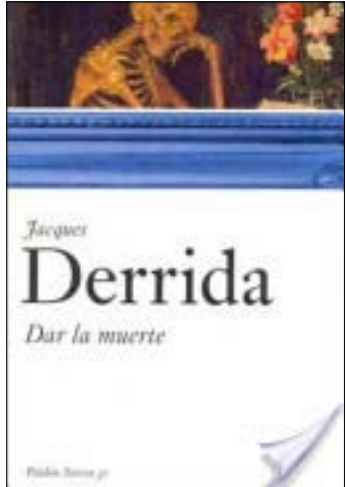

Kübler-Ross, E. (1993 [1975])
Sobre la muerte y los moribundos
 Barcelona: Grijalbo

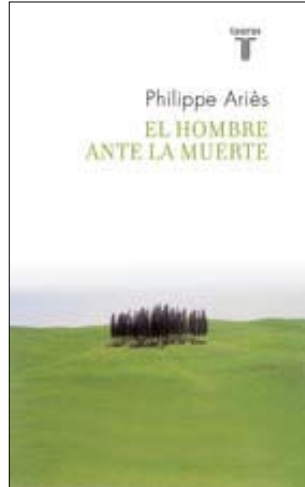
La Dra. en Psiquiatria Kübler-Ross és la pionera en atendre i donar veu a malalts moribunds que expressaven els seus

sentiments sobre la mort. Es recull en aquest llibre el fruit de més de 200 entrevistes amb malalts terminals i amb els seus parents, en les quals es buscava que el pacient molt malalt fes entendre tot el que li passava: els processos de dolor, les seves pors, inquietuds, necessitats, desigs... A pesar del temps que ha passat, segueix sent de gran interès per saber entendre i atendre els malalts terminals.

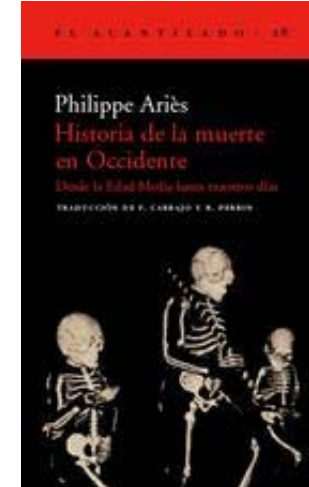

Derrida, J. (2000)
Dar la muerte
Barcelona: Paidós

Ariès, Ph. (1983 [1977])
El hombre ante la muerte
Madrid: Taurus

Ariès, Ph. (2000 [1975])
Historia de la muerte en Occidente
Madrid: El Acanalado

Sigui de la mà de Plató, Nietzsche, Kierkegaard i Lévinas, o bé a través d'al·lusions literàries a Melville i Kafka, Derrida ens ofereix una anàlisi profunda i suggestiva de la inconcebible, però precisa, mort en primera persona. Una vegada més, tot el que Derrida posa en joc en aquest text, des de la història d'Europa fins a les possibilitats de la literatura, permet d'apreciar l'ambició d'un dels pensadors més originals i complexos de la segona meitat del segle XX.

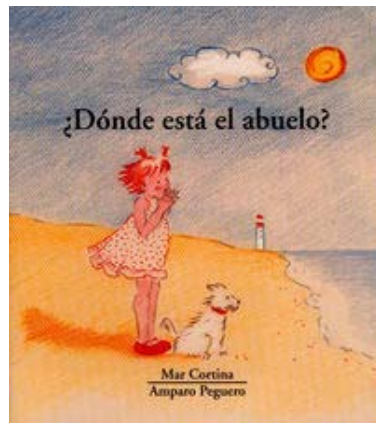
La mort sempre ha estat objecte de profundes reflexions filosòfiques. Des de la disposició resignada i natural a l'Edat Mitjana fins a la desesperació individualista de l'actual Occident, la nostra mirada a la mort s'ha anat transformant, carregada de creences i construccions en absolut universals. Ariès, historiador i sociòleg, il·lumina amb aquest ampli assaig un tema etiquetat com a fosc i impenetrable a través de l'estudi de la història psicològica de l'ésser humà. Les revelacions sobre el pensament i l'acció davant la mort sorprendran el lector, no només pel descobriment dels diferents costums de generacions i pobles, sinó perquè la seva lectura l'aproparà a una sana i cultivada reflexió sobre la mort.

Des dels anys seixanta, Philippe Ariès ha portat a terme una exhaustiva investigació entorn del tema de la mort. *Historia de la muerte en Occidente* és un clàssic ineludible en la bibliografia que s'ocupa de la nostra relació amb la mort i el seu paper en la configuració d'un entorn cultural i les formes d'intercanvi que s'hi desenvolupen. Presentats com a assaigs i concebuts en el seu origen com una sèrie de conferències per a la Johns Hopkins University, abasten diverses branques de les humanitats (la història, l'etnologia i l'antropologia cultural), i ens presenten la fascinant història del canvi gradual de la mort, vista com quelcom familiar i «domesticat» del món medieval, a una altra concepció més moderna, maleïda, i la qual es pretén defugir.

PER A NENS I NENES

Squilloni, A. y Faber, A. (2009)
[Pequeña Parka](#)
 Madrid:
 A Buen Paso Editorial

Cortina Selva, M. (2005)
[¿Dónde está el Abuelo?](#)
 València:
 Tandem Edicions

La mort és una persona, de fet un munt. És un treball dur, però algú ho ha de fer, de la mateixa manera que una cosa no desapareix perquè simplement deixem de parlar-ne. *La Petita Parka* s'ocupa d'aquest petit món que és la mort, al qual tots, més tard o més d'hora, hi accedirem. Però no ens n'anirem sols, la Petita Parka ens agafarà de la mà i el camí serà més tranquil. Perquè la Petita Parka viu per això, estudia per això, es prepara per això

Aquest llibre presenta un tendre i bell relat d'una nena que intenta de familiaritzar-se amb la idea que no veurà més el seu avi. La nena pregunta als seus pares i a la seva àvia, i tot i que no parlen de la mort, ella comprèn que el seu avi Pepe no tornarà i que quan ella mori, podrà conversar amb ell i lliurar-li la caixa dels records que li ha preparat. Una història commovedora de com veu la mort una nena tan petita.

LINKS D'INTERÈS

[Sociedad Española de Cuidados Paliativos](#)

[Blog de Mar Cortina](#)

Mar Cortina Selva. Mestra. Llicenciada en Psicologia. Doctora en Educació per la Universitat Autònoma de Madrid (maig de 2010). Tesi: *La didáctica de la muerte a través del cine y la literatura infantil*. Treballa com a Psicopedagoga en Educació Secundària. Especialista en Educació Emocional, imparteix tallers per a adolescents sobre autoconeixement i educació en valors a través del cinema. Formada en Acompanyament Creatiu, el 1992.

[Acompañar en el duelo AVES Barcelona](#)

Associació que ajuda a persones que han perdut un ésser estimat

[Premsa María Getino Canseco](#)

[Blog amb 101 pel·lícules sobre la mort](#)

PER VEURE

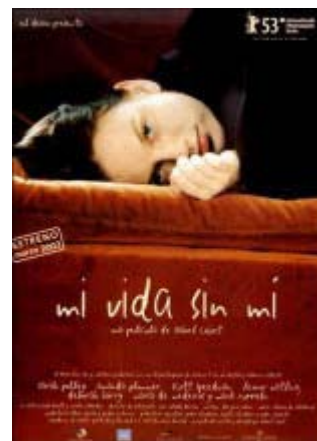
Bergman, I.
(1956)
El séptimo sello
(*Det sjunde inseglet*)
Suècia,
96 min.

Canet, Antoni P.
(2006)
Las alas de la vida
Espanya,
90 min.

Documental
que acompanya a Carlos

Cristos durant els seus últims anys, i dóna compte "no només de l'experiència humana" de la mort, sinó també "de l'estat de la investigació científica, de les esperances dels éssers humans, del seu coratge, de les seves preocupacions, dels seus èxits i fracassos, de les reflexions sobre la vida i el seu valor". Metge de família compromès amb la sanitat pública, la seva visió humanista de la medicina el va portar a realitzar també tasques de divulgació, com un espai de salut a Radio Nacional que va estar en emissió molts anys, fins que l'avançament de la malaltia que patia, atròfia sistèmica múltiple, li va dificultar molt la locució.

Coixet, I.
(2003)
Mi vida sin mí (My Life Without Me)
Espanya,
106 min.

Ann té 23 anys, dues filles, un marit que passa més temps en atur que treballant, una mare que odia el món, un pare que porta 10 anys a la presó, un treball nocturn com a empleada de la neteja en una universitat a la qual mai podrà assistir durant el dia... Viu en una caravana al jardí de la seva mare, als afores de Vancouver. Aquesta existència gris canvia completament després d'un reconeixement mèdic. Des d'aquell dia, paradoxalment, Ann descobreix el plaer de viure, guiada per un impuls vital: completar una llista de "coses per fer abans de morir". (FILMAFFINITY).

Recio Gracia J. (2009)
La dama y la muerte
Espanya, 8 min.

Narra en clau de comèdia la història d'una anciana i l'entestament d'un metge en no afrontar la limitació de l'esforç terapèutic. Un arrogant doctor, la mateixa mort i una entranyable velleta, són els protagonistes d'aquesta producció amb la qual vàrem guanyar un Goya al millor curt d'animació el 2010 i vàrem ser nominats a un Oscar.

Ball, A. (2001-2005)

A dos metros bajo tierra

(Six Feet Under)

Estats Units

Sèrie de televisió

63 episodis (d'uns 55 minuts cadascun, agrupats en cinc temporades)

Six Feet Under és una sèrie de televisió nord-americana sobre una família disfuncional que regenta una empresa funerària. Sol ser reconeguda pels crítics com una de les més grans sèries de la història de la televisió, de la mateixa manera que el seu final ha estat àmpliament considerat com una de les millors conclusions d'un producte de qualsevol mena d'aquesta dècada.

Pel·lícules protagonitzades per nens i nenes:

Mercero A. (2003)
Cuarta Planta
Espanya,
100 min.

Dirigida per Antonio Mercero i interpretada en els principals papers per Juan José Ballesta i Luis Ángel Priego, aquesta pel·lícula tracta sobre un grup d'adolescents liderat per Miguel Ángel que s'entretén a l'hospital practicant algun esport i fent entremaliadures, tot i que el pati d'esbarjo sigui la 4ª planta de l'hospital, dedicada al càncer d'ossos. Entre curses de cuàdrigues, sessions de "fotomaton", platja al terrat i concerts en viu, lluiten contra la seva malaltia amb bon humor.
Apta per a nens de 10 a 14 anys.

Doillon J. (1996)
Ponette
França, 97 min.

Una pel·lícula, la protagonista de la qual, Ponette (interpretada per Violette Thivisol) és una nena de 4 anys que sofreix la mort de la seva mare.

Zieff, H. (1991)
My girl
Estats Units, 90 min.

Veda és una nena obsessionada amb la mort: la seva mare és morta i el seu pare dirigeix una funerària. Com que està enamorada del seu professor d'anglès, s'apunta a uns cursos de poesia només per impressionar-lo. Thomas J., el seu millor amic, és al·lèrgic a les abelles. El pare de Veda contracta a Shelly, una experta maquilladora, i ben aviat se n'enamora, però la nena intentarà bombardejar la relació.

L'AUTORA DELS TEXTOS

María Getino Canseco

Professora Titular de la Universitat del Departament d'Infermeria Fonamental i Mèdico-Quirúrgica de la Universitat de Barcelona. Assignatura d'Estances Clíniques II. Assignatura Optativa "La Interculturalitat i l'Àmbit Sociosanitari.

Doctora en Antropologia Social per la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona. Ha impartit diferents cursos de Postgrau i Doctorat en Antropologia de la Salut en diferents universitats, com la Universidad de La Habana i Santa Clara (Cuba), Belo Horizonte i Florianópolis (Brasil), La Paz (Bolívia) en Facultats de Medicina i Infermeria.

Participa en el Programa de Doctorat de la EUE amb la direcció de tesis doctorals sobre el tema de la mort o sobre la seva línia d'investigació: Cronicitat i mort en el medi hospitalari o l'atenció primària.

L'AUTORA DE LES IMATGES

Vega Cillero

Artista nascuda a Haro i bilbaïna d'adopció. La seva qualitat ve acreditada pel seu llarg camí expositiu i pels seus anys de dedicació a l'art. En una primera etapa la seva pintura de tint simbolista per la forma i el color, es basava en la representació de la dona com un ésser meravellós i difuminat dins d'una atmosfera etèria. Amb els anys la pintura l'ha anat conduint cap a l'abstracció amb la geometria com a base de la seva obra. A través de les composicions que crea, aconsegueix expressar la passió i el desig dissuadint-los en el lleng, permetent així una connexió profunda amb els seus sentiments, i la sensació d'aconseguir atrapar en un instant una cosa que quedarà per sempre plasmat a través d'un color, una forma o una taca. (...) Són romàntiques pintures que plasmen a l'artista, la seva vida i les seves circumstàncies. La pràctica de l'art és per a ella reparadora, ja que troba per mitjà de les tècniques abstractes la possibilitat de crear i recrear incansablement allò que afecta a la seva sensibilitat donant vida a coses noves, imatges, colors i paisatges. Extracte del Bloc: <http://vegacillero.blogspot.com.es>).

NOTÍCIES AFIN

La Generalitat reconeix la trajectòria d' AFIN com a grup d'investigació

La Generalitat de Catalunya va obrir aquest any una convocatòria per reconèixer els grups d'investigació de les universitats catalanes que es caracteritzen per l'excel·lència i la solidesa de la seva tasca investigadora. Ens complau afirmar que el Grup AFIN ha estat reconegut com a tal.

IV Escuela Internacional de Posgrado de la Red INJU

Entre els dies 28 d'abril i 2 de maig es va celebrar al Colef (Colegio de la Frontera Norte) de Tijuana (Mèxic) la Cuarta Escuela de Posgrado de la Red INJU sota el lema "*Democracia, derechos humanos y ciudadanía: infancias y juventudes en América Latina y el Caribe*", que va reunir més de cent persones entre investigadors i estudiants. Beatriz San Román va participar d'aquesta escola impartint un seminari de quatre dies sobre la investigació i implementació de polítiques públiques en relació amb la infància.

AFIN en el 47th Annual Rudolf Dreikurs International Summer Institute

Susan Frekko i Beatriz San Román han estat seleccionades per participar del curs intensiu organitzat per la ICASSI (International Committee of Adlerian Summer Schools and Institutes), que se celebrarà els mesos de juliol i agost a la Universitat de Kent (Regne Unit). Durant aquest curs, s'impartiran tallers i sessions impartides per especialistes internacionals en temes com l'acompanyament (counseling) familiar, la intervenció amb nens/es, i adolescents amb dificultats d'atenció i impulsivitat, tècniques per a teràpies breus o com treballar el trauma de manera segura.